

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА¹

Ю.Є.КИРИЛОВ – пошукувач, Херсонський ДАУ

Аграрний потенціал України настільки величезний, що вона генетично запрограмована на зовнішні ринки. Тому маємо не просто думати про те, що треба експортувати власну продукцію, а й міркувати, як вписатися у світову систему аграрного ринку, у світові регуляторні процеси. Бо коли ми хочемо постійно збувати своє зерно, цукор чи масло на світових ринках, то маємо грати за тими правилами, які там запроваджені.

Поки що наш потужний експортний потенціал, який успішно реалізують протягом останніх двох років, українському селянинові великих прибутків не приніс.

Є дві суттєві проблеми. Перша – це експортувати продукцію не у формі прямого імпорту з України тими країнами, які закупають зерно – тобто іноземними трейдерами, а через наших експортерів – у країни-споживачі. Якщо ми це зробимо, то отримаємо шанси щонайменше на 20, а то й на 50 відсотків підняти ціну на експортну продукцію [1].

Аналіз даних митних органів свідчить, що збільшення експорту сільськогосподарської продукції Україною за останні роки, тобто конкурентоспроможність українських продовольчих товарів на світовому ринку має переважно ціновий характер. Загалом експорт має епізодичний характер і переважно сировинну спрямованість. У 2001 році експортна ціна на пшеницю дорівнювала лише 82 дол.США, жито – 69, кукурудзу – 106 дол.США за 1 тонну. Тільки на цінах порівняно зі світовими при експорті зерна українські учасники зернового ринку в 2001 році втратили майже 1 млрд.грн. [2].

І друга проблема: як закріпити позиції, зайняті нами на світових ринках протягом останніх років. Ми зробили це з допомогою іноземних трейдерів. Їх мають замінити – бодай частково – українські експортери. А для того треба пройти непростий шлях міжнародної сертифікації, стандартизації, ліцензування. Належить адаптуватися до діючих механізмів регуляції ринку зерна в тих країнах, куди продаємо українську пшеницю. Лише за таких умов може потужно запрацювати український експортний потенціал [1].

Що ж зроблено вже для вирішення цих проблем?

Визначальною віхою для здійснення радикальних перетворень у

¹ Робота виконана під керівництвом к.е.н., доцента Соловійова І.О.

зерновому господарстві країни стало прийняття Верховною Радою України 4 липня 2002 року Закону "Про зерно та ринок зерна в Україні", що визначає державну політику щодо розвитку ринку зерна як пріоритетного сектора економіки агропромислового комплексу України і спрямований на створення правових, економічних та організаційних умов конкурентоспроможного виробництва й формування ринку зерна для забезпечення внутрішніх потреб держави у продовольчому, насінневому та фуражному зерні, нарощування його експортного потенціалу.

Законом передбачено напрями державної політики по регулюванню ринку зерна, серед яких заставні та інтервенційні операції на зерновому ринку, посилення контролю за якістю, обліком та зберіганням зернових ресурсів, активізація експорту зерна, удосконалення ринкової інфраструктури, посилення впливу на цінову ситуацію.

Один із розділів Закону присвячений питанням експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки за міжнародними договорами України. У ньому, зокрема зазначено, що міжнародний договір по експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки передається для виконання Державному агенту із забезпечення експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки за міжнародними договорами. Це означає, насамперед, намір держави стати суб'єктом світового ринку зерна.

Державний агент із забезпечення експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки – державне підприємство або господарське товариство, частка держави в статутному фонді якого становить не менше 75 відсотків, яке визначене на конкурсних засадах Кабінетом Міністрів України на реалізацію міжнародних договорів із забезпечення експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки [3].

Діяльність Державного агента із забезпечення експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки, пов'язана із здійсненням експорту та імпорту продукції зернового господарства за міжнародними договорами, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Необхідно відмітити, що фінансування експорту та імпорту зерна та продуктів його переробки за міжнародними договорами здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. А невикористані кошти поточного фінансового року на програми експорту та імпорту продукції зернового господарства переходять на наступний фінансовий рік.

Як бачимо, в Законі прописано основні правові засади щодо експорту продукції зернового господарства, які не розкривають механізму формування експортних партій зерна, стимулювання дрібних вітчизняних зернотрейдерів, проведення експортно-імпортних операцій з продукцією зернового господарства. На нашу думку, необхідно відпрацювати відповідні механізми законодавчих та інших нормативно-правових актів, що впливають із Закону України "Про зерно та ринок зерна в Україні", прийняття яких збільшить базу оподаткування, створить конкурентне середовище на ринку зерна, яке допомагатиме формуванню реальних цін на зернову продукцію, забезпечить державну підтримку

товаровиробників, а також створить умови для виходу та закріплення України на світовому ринку зерна при одночасному формуванні позитивного міжнародного іміджу країни через здійснення міжнародних угод експорту великих партій якісної продукції зернового господарства.

Вирішальним кроком до вирішення існуючих проблем повинен стати вступ України до Світової організації торгівлі.

Говорячи про внутрішній ринок, слід підкреслити, що низька купівельна спроможність населення є основним стримуючим чинником розвитку українського сільського господарства. У результаті, значна частина продукції не затребувана внутрішнім продовольчим ринком. З різних причин сільському господарству України просто тісно на внутрішньому ринку.

У недалекому минулому аграрне виробництво України було максимально орієнтоване на ринок колишнього Радянського Союзу, який Україна, на жаль, майже втратила. У минулому році питома вага країн СНД у загальних обсягах експорту становила лише 40%. У цілому маса експорту сільськогосподарської продукції в країни колишнього СРСР за останні 10 років скоротилася майже на 3 млрд. дол. США.

На інші зовнішні ринки вітчизняна сільськогосподарська продукція просувається занадто проблематично. Про це свідчить експорт зерна та тваринницької продукції до країн Європейського Союзу. Тому тільки членство в СОТ забезпечить максимальний доступ до світових продовольчих ринків. За цієї умови Україна зможе усунути існуючу торговельно-економічну ізоляцію від інших країн та забезпечити підтримку міжнародних організацій. Окрім того, воно забезпечить для України застосування процедури справедливого та неупередженого узгодження міжнародних торговельних суперечок за прозорими і недискримінаційними загальними міжнародними правилами. Отже, СОТ надає можливість встановлення паритетних відносин зі світовим продовольчим ринком, що дуже важливо для вітчизняних підприємств [2].

Одним із вагомих економічних факторів, що визначають розвиток українського експорту, стає побудова механізму СОТ з урахуванням досвіду зарубіжних країн взагалі та стосовно узгодженості участі в експорті товарів приватних демонополізованих структур і монопольних державних торговельних організацій зокрема. Суть узгодженості, насамперед, полягає у тому, що доки Україна зазнаватиме суттєвих дискримінаційних заходів з боку зарубіжних партнерів у зовнішньоекономічній діяльності, доти необхідно у виважених масштабах поряд з приватними демонополізованими структурами мати і монополізовані державні торговельні організації. Майже всі без винятку країни сприяють функціонуванню монопольних державних торговельних організацій і на цій основі забезпечують конкурентоспроможність національних товаровиробників на світовому ринку. Тобто, в плані захисту інтересів України від недобросовісної конкуренції на світовому ринку монополізм разом з протекціонізмом має переваги порівняно з відособленими су-

б'єктами. Такий висновок відповідає положенням Уругвайського раунду переговорів і розвиває їх стосовно до конкретної ситуації [4].

Отже, враховуючи перспективи вступу України до СОТ та зважаючи на недоліки законодавчої бази в сфері експорту продукції зернового господарства, існуючу конкуренцію на світовому ринку, необхідно запроваджувати більш жорстоку систему упереджувальних заходів, які б гарантували конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції, зокрема зерна.

Література:

1. Гайдуцький П.І. Указ, який зробив селян власниками землі. // Урядовий кур'єр. - 3 грудня 2002 року. - № 225.
2. Ю.Я.Лузан. Україна та Світова організація торгівлі. // Економіка АПК. - 2002. - № 10.
3. Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні" від 4 липня 2002 року. // Урядовий кур'єр. - 31 липня 2002 року. - №138.
4. В.І. Губенко. Механізм СОТ в країнах з розвинутою економікою та можливості його застосування в Україні. // Економіка АПК. – 2002. - № 6.

УДК 336.129

ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Л.П.СІДЕЛЬНИКОВА – пошукувач, Херсонський ДТУ

З переходом країни на ринкові важелі господарювання ефективно управління будь-якою територією неможливе без надання їй широкої самостійності, правової та економічної відповідальності. Оскільки територіальні органи влади володіють усією необхідною інформацією про регіон і регіональні ресурси, саме вони повинні забезпечити комплексний і збалансований соціально-економічний розвиток регіонів, ефективно використовувати природні, географічні, демографічні особливості регіонів, їх економічний, фінансовий та науково-технічний потенціали.

Тому видатки місцевих бюджетів на державне управління, які включають забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування і насамперед рад народних депутатів та їх виконавчих органів, відіграють значну роль в соціально-економічних та політичних відносинах суспільства.